

Katarina Sarić

AKTIVAN I PASIVAN PRINCIP

Kod većine životinjskih vrsta, naročito kod ptica i sisara, mužjak se nameće ženki; ona je prema njemu često ravnodušna, ili mu pak pruža otpor. Bilo da se ona ponaša izazivački ili pomirljivo, činjenica je da je on *uzima* a ona je *uzeta*. Tako je u prirodi, ali čini se i u društvenim zajednicama koje kao vještački stvorene tvorevine, ne bi trebalo da imitiraju prirodne, tj. biološke nagone. Otkud onda čuveno zavjetno pitanje koje izgovara matičar svečanim tonom ili pak sveštenik gromoglasno i nalik prijetnji: *Uzimaš li za ženu tu i tu... u tom i tom... ?* I da. Još čuveniji odgovor: Ja sam sada *u-data*. Drugim riječima, nijesam više svoja, data sam nekome (na čuvanje, održavanje, zakup, posjed...) što će reći da prećutno pristajem na nepokretnost (dijelom pokušstva, tj. nepokretne imovine), odnosno pasivnost.

Uzimanje i *uzetost*, kao budući antinomični par (*dok nas smrt ne rastavi...*), riječi su koje često imaju vrlo precizno značenje: bilo zato što posjeduje za to podesne unutrašnje organe, bilo zato što je jači, mužjak u činu sparivanja zgrabi ženku i učini je nepokretnom. On je, dakle, aktivan prilikom parenja. Štaviše, kod mnogih insekata, ptica i sisara, on prodire u nju.

Tako, ona izgleda kao silovana unutrašnjost, mada, u kontekstu borbe za opstanak i održanja vrste, ovaj čin ne predstavlja (iako na to liči) *nasilje*, (vrsta bi nestala ukoliko bi nestalo spajanje ovuluma i spermatozoida). Dalje, ženka u sebe zatvara jaje da bi ga zaštitila, a tijelom ga (koje je zaklon ovulumu) isto tako brani od oplođivačke aktivnosti mužjaka. Dakle, poruka je jasna: postoji otpor koji valja slomiti. I mužjak se, slamajući ga, ostvaruje kao aktivitet. Njegova dominacija je (vrlo slikovito i transparentno) izražena već kroz sam položaj prilikom parenja. Naime, kod gotovo svih životinja mužjak je *iznad* ženke. A sam organ kojim se on služi, bez sumnje je materijalan i otkriva se u svom aktivnom i vitalnom aspektu: to je *oruđe*. Sa organom ženke je posve drugačije; on je nepokretna plodnica u koju mužjak ostavlja svoje sjeme.

Međutim, kako stoje stvari sa *ženkom* u ženi? Kakva se neobična vrsta ženke u njoj ostvaruje? U vrlo patetičnim i često bljutavim ljubavnim romanima ili stihovima novokomponovanog šunda, vrlo je rasprostranjena sintagma: *Uzmi me...* Da paradoks bude još veći (i još tužniji), ova (toliko izlizana od upotrebe da je slobodno možemo nazvati gotovom formulom) najčešće klizi sa jarko našminkanih i napućenih usana žene koja je u zanosu izgovara muškarcu. Koketerija, poziv ili pristanak na pasivnost? Ili nesto drugo?

Muškarac, po mišljenju S. de Bovoar, projektuje sve ženke istovremeno. On se svoje animalnosti ne stidi, naprotiv, ponosan je kada se potvrđuje kao mužjak. Međutim, ženka u ženi, budi u njemu istovremeno želju za posjedovanjem ali i neprijateljstvo: monstrozna i naključana kraljica termita vlada potčinjenim mužjacima; bogomoljka i ženka pauk, zasićene ljubavlju, svoje partnere prvo smrskaju pa prožderu; za vrijeme tjeranja kučka trči ulicama ostavljajući za sobom brazdu perverzних vonjeva; čak i najdostojanstvenije divlje zvjerke: tigrica i lavica - ropski padaju u carski zagrljaj mužjaka.

Postavlja se pitanje o *pitanju* postojanja suštinskog razlikovanja dva pola. Možemo li zaista reći da oni moraju biti različiti: jedan da bude aktivan (naravno muški) dočim drugi pasivan, tj. ženski?

Ovo razlikovanje, Adriana Zaharijević potkrepljuje i *mjeri* dvostrukim aršinima u kojima, naravno, izmjeren prostor koji pripada ženi, jeste ograničen na četiri zida pasivnosti: Snaga muškarca je aktivna, napredna, odbrambena. On djela, stvara, otkriva i brani (*muž je branič žene i djeteta!*); njegov intelekt spekuliše i izumijeva; njegova energija stremlje avanturi, ratu i osvajanju... Nasuprot muškarcu, ženu njen položaj i zvanje (*udate žene/supruge* (sic!)) štite od svih avantura, iskušenja i opasnosti spoljašnjeg svijeta. Na sreću po ugled civilizovanog (sic!) društva.

Pa, srećno onima koji prećutno pristaju da pokorno uđu u kuću, tj. instituciju koju regulišu podjele na aktivan i pasivan princip (u tom će se kontekstu često na našim prostorima tumačiti eventualna preljuba: *muž kad prevari ženu, to je kao da pljune kroz prozor; žena muža, e to je kao da neko spolja pljune pravo u kuću!*), a potom i podjele na uloge, raspodjele dobara i usluga, vršenje dužnosti itd.

I još srećnije svim putnicima-nenamjernicima. Onima kojima podjele ne znače ništa. Čije su (umjesto četiri zida kuće) sve četiri strane svijeta...